

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 99a/2018

privind controlul constituționalității articolelor 432 alin. (5) și 433 alin. (1)
din Codul de procedură penală

CHIȘINĂU

9 iulie 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 3 iulie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe data de 9 iulie 2018 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. Pe 3 iulie 2018, dl Ștefan Creangă, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, i-a adresat Curții Constituționale o sesizare prin care solicită controlul constituționalității articolelor 432 alin. (5) și 433 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.122 din 14 martie 2003.

A. Motivele sesizării

2. Motivele sesizării, așa cum au fost prezentate de autorul acesteia, pot fi rezumate după cum urmează.

3. Prin Hotărârea nr. 16 din 19 iulie 2005, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional articolul 433 alin. (1) din Codul de procedură penală, care prevedea că la judecarea recursului participă numai procurorul și avocații admiși de către Curtea Supremă de Justiție, în modul prevăzut de lege, pentru a practica un asemenea gen de activitate.

4. Pe 21 octombrie 2005, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o lege prin care a modificat articolul 433 alin. (1) din Codul de procedură penală și a stabilit că la judecarea recursului participă procurorul și persoanele indicate la articolul 401 din Cod, ale căror interese sunt afectate prin argumentele invocate în recurs.

5. Pe 27 martie 2014, a fost adoptată Legea nr. 46 privind modificarea și completarea Codului de procedură penală. La articolul 432 alin. (5) din Cod s-a adăugat competența colegiului format din trei judecători [care examinează admisibilitatea recursului] de a fixa data ședinței publice și de a le comunica părților la proces despre aceasta, atunci când constată interesul deosebit pe care îl prezintă cauza pentru jurisprudență. De asemenea, s-a modificat și articolul 433 alin. (1) din Cod, după cum urmează: „Recursul se judecă fără citarea părților la proces. La judecarea recursului în ședință publică conform prevederilor articolului 432 alin. (5) participă procurorul și

persoanele indicate la articolului 401 ale căror interese sunt atinse prin argumentele invocate în recurs”.

6. Autorul sesizării pretinde că articolele 432 alin. (5) și 433 alin. (1) din Codul de procedură penală, potrivit cărora recursul este judecat în ședință publică numai atunci când colegiul care examinează admisibilitatea recursului constată interesul deosebit al cauzei pentru jurisprudență, contravin articolelor 7, 15, 20, 26, 54, 117, 134 alin. (3) și 140 din Constituție.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

[...]”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 117 Caracterul public al dezbaterilor judiciare

„În toate instanțele judecătorești ședințele de judecată sunt publice. Judecarea proceselor în ședință închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedură.”

8. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 427

Temeiurile pentru recurs

„(1) Hotărârile instanței de apel pot fi supuse recursului **pentru a repara erorile de drept** comise de instanțele de fond și de apel în următoarele temeiuri:

[...]”

Articolul 432

Admisibilitatea în principiu a recursului

„[...]”

(5) Dacă Colegiul format din 3 judecători **consideră cauza de un interes deosebit pentru jurisprudență, fixează data ședinței publice** și dispune să se comunice părților la proces despre aceasta.”

Articolul 433

Procedura judecării recursului

„(1) **Recursul se judecă fără citarea părților la proces. La judecarea recursului în ședință publică conform prevederilor art.432 alin.(5) participă procurorul și persoanele indicate la art.401 ale căror interese sunt atinse prin argumentele invocate în recurs.**

(2) Președintele ședinței anunță cauza în care a fost declarat recurs, apoi anunță numele judecătorilor completului de judecată, al procurorului, avocaților, precum și al interpretului, dacă acesta participă la ședință, și verifică dacă nu au fost formulate cereri de recuzare.

(3) Primul cuvânt i se oferă recurentului, apoi celorlalți participanți la ședința de judecată. Dacă între recursurile declarate se află și recursul procurorului, primul cuvânt îl are acesta. Luările de cuvânt nu pot ieși din cadrul argumentelor recursului.

(4) Părțile au dreptul la replică în problemele apărute în procesul dezbaterilor.

(5) Recursul se judecă în termen rezonabil. ”

Articolul 434

Judecarea recursului

„Judecând recursul declarat împotriva deciziei instanței de apel, Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție **verifică legalitatea hotărârii** atacate pe baza materialului din dosarul cauzei ținând seama, după caz, de opinia părților expusă în referință ori în ședință, dacă au participat la ea, și se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în recurs.”

Articolul 435

Decizia instanței de recurs

„(1) Judecând recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii:

- 1) respinge recursul ca inadmisibil, cu menținerea hotărârii atacate;
- 2) admite recursul, casează, parțial sau total, hotărârea atacată și ia una din următoarele soluții:
 - a) menține hotărârea primei instanțe, când apelul a fost greșit admis;
 - b) dispune achitarea persoanei sau încetarea procesului penal în cazurile prevăzute de prezentul cod;

c) **rejudecă cauza și pronunță o nouă hotărâre, dacă nu se agravează situația condamnatului**, sau, după caz, dispune rejudecarea de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

[...]"

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului sesizării

9. În motivarea sesizării, autorul menționează că, prin Hotărârea nr. 16 din 19 iulie 2005, Curtea Constituțională a declarat neconstituționale prevederile articolului 433 alin. (1) din Codul de procedură penală, potrivit cărora la judecarea recursului participau numai procurorul și avocații admiși de Curtea Supremă de Justiție, iar prin Legea din 21 octombrie 2005, legislatorul a stabilit că la judecarea recursului participă procurorul și persoanele indicate la articolul 401 din Cod. Totuși, prin Legea nr. 46 din 27 martie 2014, articolele 432 alin. (5) și 433 alin. (1) au fost modificate, reglementându-se judecarea recursului fără citarea părților, cu excepția cazului în care colegiul ce examinează admisibilitatea recursului constată interesul deosebit al cauzei pentru jurisprudență.

10. Prin urmare, autorul sesizării consideră că, prin excluderea caracterului public al ședințelor de judecată la examinarea cauzelor în recurs împotriva hotărârilor instanțelor de apel, legislatorul nu a ținut cont de Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 19 iulie 2005 și a instituit un standard inferior de protecție a dreptului la un proces echitabil în raport cu cel anterior, contrar articolelor 7, 15, 20, 26, 54, 134 alin. (3) și 140 din Constituție.

11. De asemenea, autorul sesizării susține că articolele 432 alin. (5) și 433 alin. (1) din Codul de procedură penală, potrivit cărora recursul se judecă în ședință publică numai atunci când colegiul care examinează admisibilitatea recursului constată interesul deosebit al cauzei pentru jurisprudență, contravin articolului 117 din Constituție, care stabilește regula caracterului public al dezbaterilor judiciare.

B. Aprecierea Curții

12. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

13. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

14. Curtea menționează că articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale îi conferă deputatului Parlamentului Republicii Moldova prerogativa sesizării Curții Constituționale.

15. Curtea reține că obiectul sesizării îl constituie articolele 432 alin. (5) și 433 alin. (1) din Codul de procedură penală.

16. Cu privire la pretinsa neconformitate a prevederilor contestate cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 19 iulie 2005, Curtea constată următoarele.

17. Prevederile articolului 452 alin. (1) din Codul de procedură penală au făcut obiectul sesizării care a stat la baza Hotărârii nr. 16 din 19 iulie 2005. Potrivit acestor prevederi, inculpatul, partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente puteau depune recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție numai prin intermediul avocatului. Curtea a reținut că dispozițiile contestate, care prevedeau că persoanele interesate pot depune recurs în anulare exclusiv prin intermediul avocatului, limitează în mod disproportionat accesul liber la justiție și dreptul la apărare. Având în vedere prevederile Codului jurisdicției constituționale, potrivit cărora Curtea își stabilește singură limitele de competență, aceasta a declarat neconstituționale și prevederile de la articolul 421 din Codul de procedură penală, care stabileau că recursul ordinar se depune numai prin intermediul avocatului.

18. De asemenea, Curtea a constatat că, deși a recunoscut persoanelor interesate dreptul de a depune recurs personal, articolul 433 alin. (1) din Cod stabilea că la judecarea recursului participă numai procurorul și avocații admiși de Curtea Supremă de Justiție, în modul prevăzut de lege, pentru a practica un asemenea gen de activitate. Altfel spus, legea prevedea caracterul public al ședințelor de judecată, însă persoanele interesate puteau susține recursul în fața Curții Supreme de Justiție numai prin intermediul unui avocat specializat. Astfel, în scopul asigurării unei coerențe legislative, Curtea a declarat neconstituționale și aceste prevederi din Codul de procedură penală, menționând, între altele, că Legea cu privire la avocatură nr. 1260 din 19 iulie 2002 nu definește noțiunea și statutul avocatului cu atribuții speciale de reprezentare la Curtea Supremă de Justiție.

19. Așadar, Curtea menționează că nimic din hotărârea menționată nu conduce la concluzia potrivit căreia ședințele de judecată din procedura recursului împotriva hotărârilor instanțelor de apel trebuie să fie publice. În această cauză, Curtea a constatat că este neconstituțională depunerea recursului doar prin intermediul avocatului și, ca o consecință logică, a reținut că este neconstituțională și susținerea recursului doar de către avocații specializați.

20. Cu privire la pretinsa neconformitate a prevederilor contestate cu articolul 117 din Constituție, care stabilește regula caracterului public al dezbaterilor judiciare, Curtea menționează următoarele.

21. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a reținut că, pentru a se asigura corectitudinea unui proces penal, este important ca acuzatul să aibă posibilitatea de a fi prezent în sala de judecată – fie în timpul procedurii inițiale, fie în cadrul procedurii de rejudecare. Totuși, modul de aplicare a articolului 6 în privința procedurilor din fața instanțelor ierarhic superioare variază în funcție de particularitățile procedurilor respective. Trebuie avute în vedere toate procedurile din sistemul de drept național și rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem. **Atunci când a avut loc o ședință publică în prima instanță, lipsa unei astfel de ședințe în faza căii de atac**

poate fi justificată, ținând cont de caracteristicile speciale ale procedurilor în cauză, de natura sistemului căilor de atac și de scopul căilor de atac prevăzute în dreptul național (*Kashlev v. Estonia*, 26 aprilie 2016, §§ 37, 38).

22. De asemenea, Curtea Europeană a menționat că procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și **procedurile care implică doar probleme de drept, și nu chestiuni de fapt, pot fi conforme cu cerințele articolului 6 §1, chiar dacă persoanei care a folosit calea de atac nu i s-a dat posibilitatea să prezinte probe personal** în fața instanței de apel sau a celei de recurs. Mai mult, chiar dacă instanța ierarhic superioară are competența deplină de a examina atât chestiuni de drept, cât și de fapt, articolul 6 § 1 nu garantează întotdeauna un drept la o ședință publică sau un drept de a fi prezent la ședința de judecată (*Popovici v. Republica Moldova*, 27 noiembrie 2007, §§ 67, 68).

23. Având în vedere jurisprudența europeană relevantă, pentru a constata justificarea examinării în lipsa părților a recursului împotriva hotărârilor instanțelor de apel, Curtea trebuie să stabilească care este natura acestei căi de atac și care sunt competențele Curții Supreme de Justiție în această procedură.

24. Așadar, Curtea constată că, spre deosebire de apel, care are un efect devolutiv atât în fapt, cât și în drept, sub toate aspectele cauzei, recursul împotriva instanțelor de apel manifestă un efect devolutiv numai în drept, repunând în examinare nu întreaga cauză, ci numai problemele de drept, în baza motivelor stabilite expres în Cod.

25. De asemenea, Curtea constată că în procedura apelului instanța competentă să judece cauza verifică atât legalitatea, cât și temeinicia hotărârii contestate. Spre deosebire de această procedură, articolul 434 din Cod stabilește că, atunci când judecă recursul declarat împotriva deciziei instanței de apel, Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție verifică doar legalitatea hotărârii.

26. Procedura de judecată a recursului împotriva hotărârilor instanțelor de apel este reglementată de articolul 433 din Codul de procedură penală. În acest sens, Curtea constată că ședința de judecată în această procedură se deosebește de ședința de judecată în primă instanță și de ședința de judecată în apel prin lipsa cercetării judecătorești. Altfel spus, în această procedură nu se administrează și nu se apreciază probe.

27. De asemenea, Curtea constată că, potrivit articolului 435 alin. (1) lit. c), instanța de recurs nu poate pronunța o nouă hotărâre dacă este agravată situația condamnatului.

28. Prin urmare, recursul împotriva hotărârilor instanțelor de apel reprezintă o cale de atac care are un efect devolutiv numai în drept. Curtea Supremă are competența să examineze doar legalitatea hotărârii, nu și temeinicia acesteia. Ea nu verifică cum a fost reflectată realitatea obiectivă a faptelor în hotărârea contestată. De asemenea, în această procedură nu se invocă și nu se apreciază probe, precum și nu se poate pronunța o hotărâre nouă dacă se agravează situația condamnatului.

29. Având în vedere aceste caracteristici ale recursului împotriva hotărârilor instanțelor de apel, Curtea conchide că garanțiile articolului 6 din Convenția Europeană și implicit ale articolului 117 din Constituție privind publicitatea ședinței și dreptul de a participa la ședință nu sunt încălcate în această procedură (a se vedea Decizia de inadmisibilitate *Yildiz v. Turcia*, 1 mai 2016 § 45, în care Curtea Europeană a reiterat că procedurile care se referă exclusiv la interpretarea dreptului și nu la stabilirea faptelor sunt conforme cu cerințele articolului 6, chiar dacă recurentul nu are posibilitatea să fie audiat personal de către instanța de recurs).

30. Totodată, Curtea observă că de la regula judecării recursului în lipsa părților există o excepție, *i.e.* atunci când Colegiul care examinează admisibilitatea recursului constată interesul deosebit pe care îl prezintă cauza pentru jurisprudență. Această excepție de la regulă conturează poziția de instanță supremă a Curții Supreme de Justiție în ierarhia instanțelor de judecată, care are rolul de a asigura aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele judecătorești. Astfel, în cazul în care Colegiul ce examinează admisibilitatea recursului va considera necesară prezența părților pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în cererea de recurs sau pentru elucidarea unor aspecte ce țin de aplicarea corectă și uniformă a legislației de către instanțele judecătorești, acesta va dispune citarea lor în ședință publică.

31. Având în vedere cele menționate, Curtea reține că sesizarea este vădit nefondată.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE :

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea dlui Ștefan Creangă, deputat în Parlamenul Republicii Moldova, privind controlul constituționalității articolelor 432 alin. (5) și 433 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 9 iulie 2018

DCC nr. 86

Dosarul nr. 99a/2018